CÁTEDRA LIBRE · UNIVERSIDAD LIBERTÉ

«Leren denken als ministers van Buitenlandse Zaken»: Hernán Alberto Terneus gaf een les over internationale conflicten bij Liberté

Cooperativa Liberté · 21 de juni de 2026 · Cooperativa Liberté

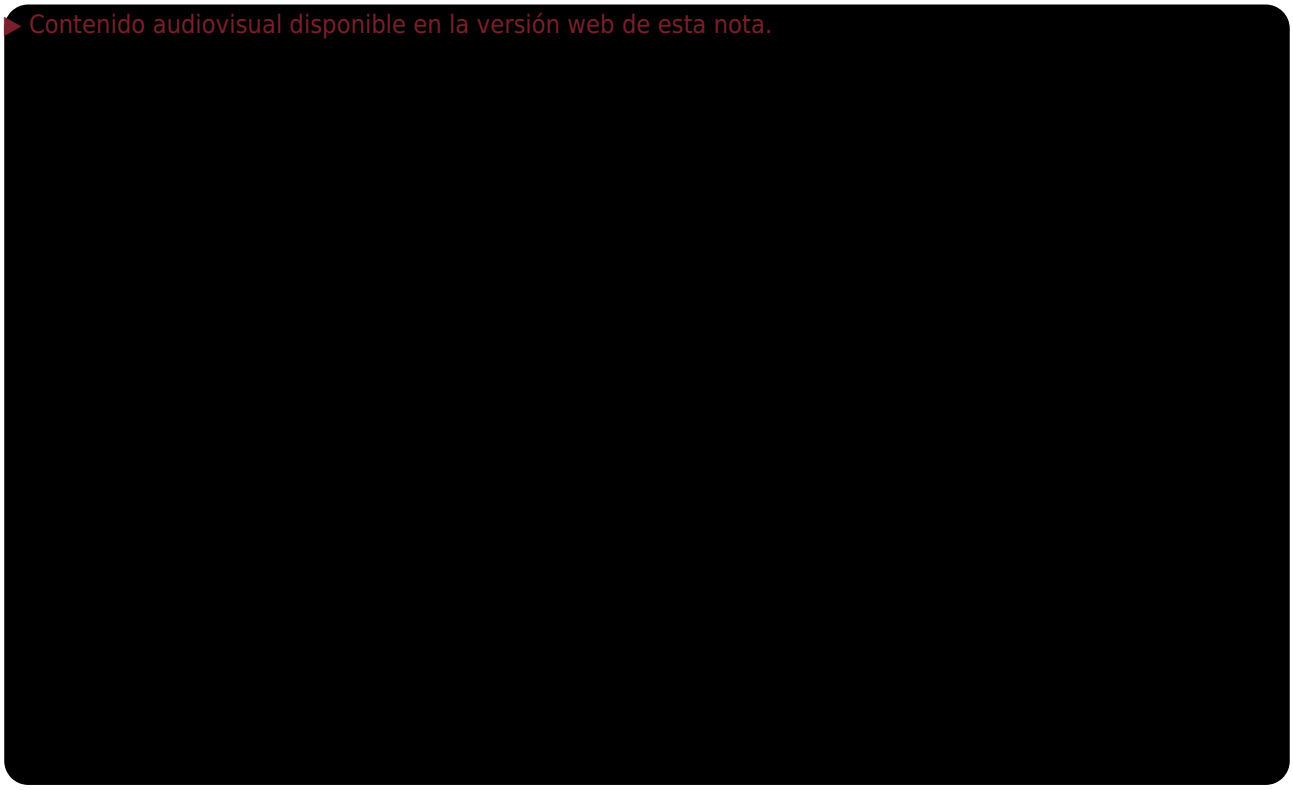
Consultant Hernán Alberto Terneus —VN-specialist in wetenschap en ontwikkeling— gaf een open les op het terrein van Liberté over hoe internationale conflicten ontstaan, worden beheerd en worden opgelost. Van Spinoza en Kant tot Oekraïne, Gaza en «het spoor van het geld», een uitnodiging om de wereld te denken als ministers van Buitenlandse Zaken en niet in je eigen kleine hoekje te blijven.

Vanuit Unit 15 van Batán —een maximaal beveiligde gevangenis die ook Liberté-territorium is— en tegelijkertijd via videogesprek kwam een gemeenschap op een vrijdagmiddag bijeen om over de wereld na te denken. Het was 24 oktober 2025. In de zaal van Punto de Paz, in hybride modus, gaf **Hernán Alberto Terneus** een open les: een Ecuadoriaan die in Argentinië woont, gepromoveerd in Meteorologie en consultant voor de Verenigde Naties, de Wereldbank en de Interamerikaanse Ontwikkelingsbank. Het onderwerp: de beheersing van internationale conflicten. Strategieën en perspectieven om ze te voorkomen, te begrijpen en op te lossen.

De bijeenkomst was een **EnClave Libre**, het format van **Universidad Liberté** dat, buiten de diplomaprogramma's, open lessen brengt aan de gemeenschap —inclusief gedetineerden— in hybride modus, met de steun van de organisatie **Víctimas por la Paz**. **Pampa**, voorzitter van Cooperativa Liberté, opende de bijeenkomst en bedankte Terneus voor de moeite om vanuit Buenos Aires te reizen «om ons te begeleiden, om Liberté te leren kennen». Hij werd vergezeld door zijn levenspartner, **Silvana Greco**, die die dag niet actief deelnam maar zich de volgende dag aansloot bij het diplomaprogramma.

Diana Márquez, secretaris van de Raad van Bestuur van de coöperatie, nam vervolgens het woord en situeerde de les binnen het project van de Vrije, Populaire en Zelfbeheerde Universiteit van Liberté: «Alberto Terneus hier vandaag hebben is een luxe», zei ze, en ze vertelde dat ze hem had leren kennen via Silvana Greco. «Hij heeft een vermogen om over te brengen wat hij weet... en wat hij weet is enorm.» Wat volgde was een gesprek van meer dan twee uur

—met vragen vanuit de zaal en via Zoom— dat van de zeventiende eeuw naar de oorlog in Oekraïne reisde zonder de draad te verliezen.

Bekijk de volledige les op EduTube.

«Inhoud doet er niet toe: het gaat erom leren denken»

Terneus opende met de stelling dat het onderwerp «laat zien dat we allemaal verbonden zijn»: de grote fenomenen die de wereld doorkruisen —hij verwees naar de tango *Cambalache* van Enrique Santos Discépolo— doen zich al de hele geschiedenis voor en zullen zich blijven voordoen. Hij waarschuwde meteen dat internationaal conflict «een vrij complex onderwerp» is en dat men zorgvuldig en op niveaus van belang moet werken om niet te verdwalen: van het individuele naar het gemeenschappelijke, naar het nationale en naar het internationale. Zijn doel was pedagogisch: dat iedereen aan het einde van het gesprek zich «meer gerechtigd» zou voelen om een mening te hebben over wat er in de wereld gebeurt, met een eigen manier van denken. Hij drukte dat uit met een beeld dat hij de hele middag herhaalde: leren denken «als ministers van Buitenlandse Zaken». Om onderwijs in Argentinië te begrijpen —illustreerde hij— moet je denken als een minister, niet als een student: de student wil slagen en vakantie nemen; de minister moet het systeem op middellange termijn doordenken.

Om die methode te funderen, deed hij een beroep op twee denkers die hij «zeer helder» noemde. De eerste, **Baruch de Spinoza**, geboren in Amsterdam in 1632,

die over onderwijs zei: «Ik ben niet geïnteresseerd in de inhoud die leerlingen in de klas krijgen. Ik ben geïnteresseerd in het onderwijzen van denken», omdat inhoud verandert met de tijden en wat beklijft het vermogen is om te denken «met orde, met logische samenhang». Spinoza, vertelde Terneus, onderscheidde vier manieren waarop een persoon ervaart dat hij of zij leert. De eerste is **wanneer iemand het zegt**: informatie die als onbetwistbaar wordt aangenomen zonder dat men er zelf van op de hoogte is —«zo werkt gerucht»—. De tweede, de **toevallige ervaring**: de klap op de knie, de verbranding door hete olie; «wanordelijke opeenhopingen van ervaringen» die geen kennis vormen. De derde, veel gebruikt in de politiek, is het **toeschrijven van een oorzaak aan een gevolg** die degene uitkomt die een denkwijze wil installeren: bliksem slaat in, een boom verbrandt en iemand roept het einde van de wereld uit. «Je kunt geen oorzaak toeschrijven aan een gevolg», merkte hij op; de natuurlijke richting is omgekeerd.

De vierde «is de echte en de moeizame»: opmerken waar het gebrek aan begrip zit, erkennen van welke aard het fenomeen is —of het agronomisch, veterinair, mechanisch of elektrisch is—, de kritieke variabelen identificeren en ordelijk werken. «Het is werk dat geleidelijk verdiept moet worden… terugkeren naar je binnenste, herzien wat je dacht, meer uitzoeken, vooruitgaan.» Dat, zei hij, is de kennis die «ons het meest zal vergezellen» en die «een gemeenschap consolideert die ontcijfert, denkt en deelt».

De tweede denker was **Immanuel Kant** en zijn tekst *Naar de eeuwige vrede*, uit het late achttiende eeuw. Zijn uitgangspunt: net zoals relaties tussen individuen binnen een land door recht en economie worden geregeld, geldt dat ook voor relaties tussen landen. En het kernpunt, benadrukte Terneus: de conditie van burger «is verankerd in de juridische en economische relaties die de Staat vormen», en de Staat «deelt mee» aan de burger op welk niveau van burgerschap hij leeft. Als hij onderwijs, gezondheid, huisvesting en zorg voor werkenden garandeert, geeft hij aan dat elke stap die hij zet wordt ondersteund; als hij zich terugtrekt uit onderwijs, gezondheid en huisvesting, «delen ze mee dat de conditie van burgerschap verdampt, en snel».

De anatomie van een conflict: assen en capaciteiten

Voordat hij de cases besprak, legde Terneus het bord uit. Staten, zei hij, maken deel uit van een kosmopolitische ruimte die wordt geordend door het **VN-Handvest** en zijn organisaties —onderwijs, landbouw, industriële ontwikkeling, vluchtelingen—. Hij herinnerde eraan dat het systeem bijna tweehonderd lidstaten samenbrengt, elk met zijn bijdrage op basis van de omvang van zijn economie, en vroeg de gemeenschap dat in gedachten te houden: «Het VN-

systeem is van ons allemaal». Het functioneert, vergeleek hij, als de grote ministeries van de planeet: onderwijs, gezondheid, milieu, landbouw, vluchtelingen, wapens, georganiseerde criminaliteit, handel, meteorologie.

Met het schoolbord voor zich bouwde hij een grafiek op. Op één as het **manifeste karakter** van het conflict —datgene waarmee het overwegend wordt geïdentificeerd—: milieugerelateerd, territoriale bezitskwesties, economisch, financieel, politiek (met zijn twee dimensies, het ideologische en de potentiële dreiging) en, «het meest verheven van het menselijk denken», het religieuze. Op de andere as het **conflictbeheer**, met zijn intensiteitsniveaus: van de uitwisseling van diplomatieke nota's («Wij hebben met groot ongenoegen geconstateerd…») tot dreigingen en destabiliserende acties, gewapende invallen of cyberinbraken in kritieke systemen, tot «pure en harde oorlog».

Terneus bouwt op het schoolbord de grafiek van de conflictassen op. Op de achtergrond het bord van de zaal van Punto de Paz, bij Unit 15 van Batán.

Diplomatiescholen, legde hij uit, gebruiken dit om een **prescriptief plan** te maken: ze typeren het conflict en schrijven voor hoe het te beheren op basis van het type. Maar «in het echte leven» is het bepalende iets anders: de capaciteit van degenen die belast zijn met het beslissen over het tempo. En hier introduceerde hij het schema van de **kerncompetenties**, dat werkt «voor elke groep die iets goed wil aanpakken»: kritieke kennis van de materie van het conflict; een goed intern democratisch functioneren —inclusief het opleiden van jongeren met de ervaring van wie hen voorafging—; en het vermogen tot verbinding, tot «de omgeving lezen» en om hulp vragen bij wie het weet. Hij

illustreerde dit met een dorpsapotheek die geen enkel pijnstiller kan vervaardigen en een laboratorium dat er onmiddellijk een levert «omdat het mensen heeft die het weten, mensen die een manier vinden om sneller te zijn». «Het beheer van een conflict werkt ook zo.»

Wanneer diplomatieke organen in het spel komen die echt begrijpen wat er aan de hand is, voegde hij eraan toe, wordt het model driedimensionaal: een «ruimte van conflictcomplexiteit» en een ruimte van «bestuurlijke complexiteit» verschijnen. En nog een as, die «uit de hoek van de klas naar de vloer komt»: die van de **communicatie**, want regeringen moeten aan hun bevolking verantwoording afleggen over wat ze doen.

De grafiek, nu driedimensionaal: aan de assen van karakter en beheer van het conflict voegde Terneus die van de capaciteiten van de beslissers toe.

Van het einde van Paaseiland tot de Middellandse Zee

Met het bord opgebouwd kwamen de cases. **Paaseiland** tussen de zestiende en zeventiende eeuw: elke clan beeldhouwde zijn totems en vervoerde ze op boomstamrollen, totdat de concurrentie het eiland ontboste, de landbouw verwaarloosde en het «ontaard in kannibalisme, wat het einde van de samenleving is». Een conflict dat in de kern milieugebonden was.

De hongersnood in de **Sahel** in de jaren zeventig, die werd gepresenteerd als een natuurramp terwijl het «een politieke ramp» was: voedsel kwam niet binnen omdat gewapende facties dat verhinderden, en de vroegere koloniale landen gaven elkaar de schuld. De voortzetting daarvan vandaag, zei hij, zijn de mensen die door milieu-armoede en klimaatverandering worden verdreven en de

Middellandse Zee oversteken —velen sterven bij de oversteek— en die de bestemmingslanden ontvangen als «een politieke uitdaging»: «Jullie sturen ons ontheemden», «kijk, het zijn milieu-ontheemden», «jullie waren onze kolonisators».

In economische termen las Terneus de huidige situatie van de Verenigde Staten —«de meest schuldbeladen economie ter wereld»— als een dubbel spel: het moeilijker maken voor producten om binnen te komen die het zouden ontwrichten en «de gebruiksruimte van onze munt uitbreiden», zodat elk biljet gedekt wordt door de materiële activa —land, wegen, industrie— van andere landen. Hij noemde dit «een uitbreiding van financieel bezit» en noemde Ecuador en Panama, beide gedollariseerd, als voorbeelden.

Om te laten zien wat er gebeurt wanneer iemand de aard van een conflict niet begrijpt, vertelde hij een anekdote: een specialist in persoonlijke conflicten die, terugkerend uit Salta, zijn plan uitlegde om «klimaatconflicten te beheren» door delegees op een top door een glas te observeren en een oranje licht aan te steken wanneer het gesprek vastliep. Het probleem, illustreerde hij, is dat de specialist het essentiële negeerde: delegees die naar een **Conferentie van de Partijen** gaan, komen met vertrouwelijke instructies van hun staatshoofden —«tot deze grens en niet verder»—. «Het is onmogelijk dat iemand die de complexiteit van een milieuconflict niet begrijpt merkt» waarom een onderhandeling stopt; dat is «een gebrek aan bekwaamheid om dat conflict in te gaan».

Dan kwam **Oekraïne**. Terneus beschreef het als een beweging op de as van het beheer: na de ontbinding van de Sovjet-Unie stemden provincies in referenda voor aansluiting bij de Russische Federatie; de **NAVO** bracht bewapening dichterbij; een escalatie die hij vergeleek met de rakettencrisis van 1962 —waarbij, herinnerde hij, het plan van de Varkensbaai werd verijdeld met hulp van **Rodolfo Walsh**, die in Havana de gecodeerde boodschap van de CIA ontcijferde—. Volgens zijn relaas reageerde de Russische Federatie met een «speciale militaire operatie»; de NAVO stelde een pauze voor voor een politieke oplossing; en twee jaar later was Oekraïne versterkt. «Ze sluimerden ons in», vatte de Moskouse lezing samen: een wapenstilstand gebruikt om voordeel te winnen «op de as van het beheer». Een zet, zei hij, «bedrieglijk, maar het is gebeurd». Op de verbindingsas plaatste hij een ander voorbeeld van gebrek aan bekwaamheid: een vrijhandelsovereenkomst ondertekenen waarbij buitenlandse hoge technologie —chips— tolvrij binnenkomt in ruil voor het exporteren van chips die het land niet fabriceert.

De tot zwijgen gebrachte as: communicatie

> **Redactionele noot.** De cijfers en actuele gegevens die Terneus in dit gedeelte aanhaalt, maken deel uit van zijn eigen analyse.

De as van communicatie, waarschuwde hij, kan ook een toneel van conflict zijn, vooral wanneer ze tot zwijgen wordt gebracht. Hij herinnerde aan de **Golfoorlog** van begin jaren negentig, aangekondigd «met grote fanfare», en koppelde die aan **Karl Marx** en zijn *De achttiende Brumaire*: de episodes van de geschiedenis, schreef Marx in navolging van Hegel, lijken zich te herhalen «de eerste keer als tragedie en de tweede als klucht».

Het Argentijnse voorbeeld was er een dat, volgens Terneus, «de bevolking nog steeds niet kent omdat de as van de communicatie bewust tot zwijgen wordt gebracht». Hij beweerde dat degene die het land leidt —«niet verkocht, geschonken»— aan een conflict in Oost-Europa militair materieel had gedoneerd voor een bedrag dat hij schatte op negenhonderd miljoen dollar, gelijkwaardig, zei hij, aan twee en een half jaar salaris van zeventigduizend ambtenaren: twee militaire helikopters, twee dozijn F-16 straaljagers die van Denemarken zouden worden gekocht, en het jaar ervoor vijf Super Étendard vliegtuigen, «de toestellen die Exocet-raketten afvuren». Dat dit allemaal niet werd gecommuniceerd, zo vond hij, «is een tekortkoming in de functie belast met de controle van een land».

Het abstracte en het concrete: verborgen agenda's

Het tweede deel van de les, korter, draaide om een onderscheid. Terneus waarschuwde tegen de kritiekloos overnemen van «aanbevelingen die in mijn land werkten»: een geïmporteerd handboek —zijn voorbeeld was «de Japanse methode»— is een **abstracte totaliteit** die, zo overgedragen aan Argentinië, niet werkt. De stap die ontbreekt is de doorgang door de **concrete totaliteit** van het land —zijn schaal, zijn middelen, zijn sociale aspiraties— zodat het «uitgelegd neerkomt». Zonder die stap doen verborgen agenda's de rest.

Hij breidde dit uit naar wat hij de mogelijke «derde grote Europese oorlog» noemde. Als de NAVO is opgericht om oorlogen tegen externe vijanden te voorkomen, vroeg hij, waarom zijn de grote Europese oorlogen —van de Dertigjarige Oorlog tot de twee wereldoorlogen— altijd tussen Europeanen geweest? Hij herinnerde aan de reeks invasies van Rusland: Napoleon, die oprukt en verslagen wordt; **Hitler**, die in *Mein Kampf* de Duitse expansie naar het

Oosten proclameert en ook «terugkaatst». Maar deze keer, zei hij, is er een nieuwe speler: de private sector. Hij sprak over wapenlevering contracten die al ondertekend zijn en die elke onderhandeling conditioneren, en haalde president **Dwight Eisenhower** aan, die in zijn laatste toespraak aan de natie waarschuwde dat de politieke agenda werd «gegijzeld» door wat hij het **militair-industrieel complex** noemde. Vandaag, beweerde Terneus, zijn generaals van hoge rang aandeelhouders van wapenbedrijven.

«Je moet het spoor van het geld volgen»

Vervolgens ging hij naar de cijfers die, betoogde hij, veel conflicten verklaren onder hun manifeste karakter. Hij beweerde dat twee procent van het mondiale bruto binnenlands product aan wapens wordt uitgegeven —«in Argentinië heeft zelfs onderwijs, wetenschap noch technologie twee procent van het BBP»— en dat de NAVO haar uitgaven naar zes procent wil verhogen; inclusief salarissen, voertuigen, installaties en contracten berekende hij de uitgaven aan veiligheid en defensie op veertien procent van het mondiale BBP.

Op dat geld bouwde hij zijn centrale these. Hij citeerde het Bureau van de VN voor drugs en criminaliteit, somde de grote maffia's van de wereld op —de Calabrische **'Ndrangheta**, de Siciliaanse Cosa Nostra, de Napolitaanse Camorra, de Chinese triaden, onder andere— en wees de Calabrische aan als de rijkste, met een omzet die hij schatte op zeshonderd miljard dollar per jaar. Dat geld, zei hij, wordt gerecycled met behulp van investeringsfondsen, en hij noemde het grootste van allemaal, **BlackRock**, waaraan hij het eigenaarschap toeschreef van zestig procent van Oekraïne's cultiveerbare grond en de rol van hoofdfinancier van de wapenindustrie —Boeing, Lockheed, Airbus—. Van de dertig entiteiten die die sector het meest financieren, beweerde hij, zijn er acht banken en de rest investeringsfondsen.

Om het idee te ordenen greep hij terug op een Argentijnse figuur: de driehoek van **Jorge Sábato**, een van de oprichters van de Nationale Commissie voor Atoomenergie, die de virtueuze wisselwerking tussen de Staat, de academische wereld en bedrijven bedacht. Tegenover die driehoek stelde hij een «oorlogsdriehoek» voor met drie hoekpunten —transnationale bedrijven, financiële bedrijven en legers— en een vraag: «Waar is de Staat? Hij is gecoöpteerd». Daarom, zei hij, citerend de antimafia-rechter **Giovanni Falcone**, moet je in de huidige conflicten «het spoor van het geld volgen». In dat licht herlas hij de dreigementen van Donald Trump over Groenland, Canada en de Golf van Mexico niet als «wartaal» maar als strategische controle van routes en raketbewaking; het conflict in Gaza als brandstof voor de wapenindustrie; en de druk op Venezuela in verband met zijn koolwaterstofvoorraden.

Op de verbindingsas plaatste hij een nabij voorbeeld: een akkoord waarbij Zuid-Amerikaanse landen beloven geen vluchten toe te staan naar de betwiste eilanden ter ondersteuning van Argentinië, en een regering die dat pact breekt en vluchten toestaat «om logistieke redenen» die zijn verbonden aan «privé, duister» geld dat, zoals hij suggereerde, verband houdt met de route van cocaïnehydrochloride naar Europa. Zijn conclusie liep door de hele les: veel conflicten «zijn niet ideologisch», ook al kunnen ze dat lijken —dat is hun manifeste karakter—; het zijn «de bewegingen van kapitalen, die als magma zijn» onder de continenten. En hij waarschuwde voor het gebruik van de as van communicatie «om de bevolking te vergiftigen», met een voorbeeld: de campagnes tegen paus **Franciscus**, die Terneus verbond aan zijn geschil met machtsgroepen binnen de Kerk.

Nationale dichtheid: wat er gedaan kan worden

Terneus keerde terug naar Kants punt om de boog te sluiten. Wanneer een Staat «meedeelt» dat het burgerschap verdampt —omdat hij zich terugtrekt uit onderwijs, gezondheid en publieke zorg—, zei hij, moet men voorzorgsmaatregelen nemen: «De Staat is van ons, het heeft lang geduurd om hem te bouwen en te verdedigen». Hij herinnerde eraan dat lange processen zich niet in een week omkeren —«de oplossing zal tien jaar duren, twintig jaar»— maar dat ze volgehouden moeten worden, en hij verwierp het idee dat er «maar één vorm van werkelijkheid, maar één lezing» bestaat.

Om te benoemen wat een land nodig heeft, gebruikte hij een concept van **Aldo Ferrer**: **nationale dichtheid**, gedragen door vier pijlers —consolidatie van instituties, bestuur met een nationale signatuur, kritisch denken en sociale cohesie—. «De bevolking moet weten waar ze leeft en waarom we zoiets doen.» Met die dichtheid, besloot hij, terugkerend naar Spinoza, «doet het er niet toe welke inhoud er in de wereld wordt besproken» of welk tijdperk: een land behoudt zijn identiteit. «Dat moeten we redden.»

Vragen vanuit de zaal

De les, gevolgd vanuit de zaal van Punto de Paz, in Batán.

Diana Márquez verbond de les met de discussie. Ze benadrukte Terneus' beweging «van het macro naar het micro», en bracht het naar huis: men kan «het eigen conflict dat zich in de gemeenschap, in ons Liberté-territorium voordoet» niet begrijpen zonder deze theoretische kaders «die ons helpen denken, terwijl ze onze geest openen», zonder te blijven steken «in ons kleine hoekje».

Vanuit de zaal sprak **Daniel Q.**, die zich voorstelde als zestig jaar oud, met het gevoel «dit land en de wereld in verschillende situaties» te hebben gezien. Zijn vraag was die van de burger die de grote machtsbewegingen «op tv» volgt, met angst, met het gevoel dat «we niets meer kunnen doen dan het zien voorbijgaan»: «Wat kunnen wij, de gewone burger, doen om tenminste het gevoel te hebben dat we een optie kunnen vormen?»

Vanuit Puerto Madryn, in Chubut, deed **Susana Elba López** haar zegje: ze vroeg aandacht voor alle mensen die vluchten uit oorlogsgebieden —uit Oekraïne, uit de Gazastrook, de Europeanen die in vroeger tijden naar Amerika emigreerden— en stelde dat de intelligentie van heel veel mensen «ervoor zorgt dat die oorlogen beperkt blijven» tot wie ze wil voeren. Diana Márquez voegde de hare toe: welke rol speelt democratie «als volksbestuur» in dit alles, en waarom weegt, zelfs in de diversiteit van meningen die haar verrijkt, «dit winnen of verliezen» zo zwaar, met het gevoel dat «wij bijna altijd aan de kant van de verliezers staan». «Misschien —antwoordde ze zichzelf— omdat we het van onderen bekijken.»

«Wij zijn een minderheid, maar niet zomaar een»

«Dat zijn drie heel goede vragen; alle drie komen ze samen», antwoordde Terneus. Het eerste, zei hij, is «jezelf legitimeren om kritisch te denken». Hij bracht **Mark Fisher** aan en zijn *Capitalist Realism* —het «er is geen alternatief» dat **Margaret Thatcher** uitsprak terwijl ze het Britse productiesysteem sloopte— om te vragen of dat realisme echt «zonder alternatief» is. Hij onderscheidde, met humor, het reële (wat je ziet), de realiteit (de behandeling ervan), de realist (degene die positie inneemt vanuit het reële) en het realisme (degene die gelooft dat «niets anders ertoe doet»).

Om te laten zien dat er altijd een andere manier van lezen bestond, wendde hij zich tot **Antonio Gramsci**, die zijn *Gevangenisaantekeningen* schreef tijdens meer dan een decennium opsluiting onder het fascisme, en tot zijn concept van **hegemonie**: de visie op de wereld die de machtige oplegt als de enige —«denk niet na, ik vertel het je wel»—, wat, waarschuwde hij, de eerste fout is die Spinoza aanwees en de voorkamer van het fascisme. Hij maakte daarna een tocht door de politieke economie: **Thomas Malthus** en het idee dat «sociale rechtvaardigheid een aberratie is»; de strijd tussen **Maarten Luther** —voor wie de mens het kwaad in zich draagt— en **Thomas Müntzer**, «de eerste socialistische theoloog van Europa», die zei dat «niets heiliger is voor een mens dan een andere mens» en die in de zestiende eeuw werd verpletterd; de aankomst van die ideeën op de Britse eilanden met het «de mens is een wolf voor de mens» van **Thomas Hobbes** in zijn *Leviathan;* en de «onzichtbare hand» van **Adam Smith**, die de samenleving voorstelde als een machine gesmeerd door eigenbelang.

Tegenover die stroming plaatste hij een andere. In het jodendom, zei hij, is het eerste gebod niet «heb uw naaste lief als uzelf» maar «heb de ander lief als uzelf»: «de ander komt eerst; dankzij de ander bestaan wij». Hij vertelde —in navolging van **Hermann Cohen**— hoe het Hebreeuwse woord voor «ander» in de **Septuaginta** werd vertaald als «buurman» en later, in de Vulgaat, als «naaste», en hoe die verschuiving een centraal gebod «vervormd» heeft. Hij toonde de extreme keerzijde in de taal van het nazisme, dat mensen zodanig classificeerde dat het hun menselijke conditie ontkende. En hij sloot dat gedeelte af met **Martin Buber**: kwaad doen «is heel gemakkelijk» —door geweld, door impuls, door inactiviteit—; goed doen «is moeizaam, vereist begrip, afstand doen, toewijding».

De afsluiting was een legende. Die van de **zesendertig rechtvaardigen**: in de wereld zijn zesendertig rechtvaardige mensen die niet weten dat ze het zijn, en die het sociale weefsel overeind houden zodat het niet scheurt. Hun les, voor Terneus, is zich met deugdzaamheid gedragen niet voor een beloning noch uit

angst voor straf, maar uit overtuiging. Vandaar zijn boodschap aan de gemeenschap: «Wij zijn een minderheid, maar niet zomaar een». Een minderheid die «de vlag draagt van rechtvaardigheid, participatie, inclusie, liefde voor de ander en solidariteit» —«in het Hebreeuws betekent rechtvaardigheid solidariteit»—. Hij riep op tot een participatieve democratie die zich niet uitput in stemmen, tot «op zijn minst communes vormen» en aan de slag gaan, met de zekerheid dat wat vandaag verloren lijkt «in een decennium we het gaan omkeren». Hij citeerde **Walter Benjamin** en zijn automaat die schaak speelde gedreven door een verborgen dwerg, om te zeggen dat «de gevoeligen» ophouden te verliezen wanneer ze ophouden de theologie te aanvaarden die anderen hun opleggen. En hij herinnerde eraan dat geen enkele soort gedijt «als ze geen banden van associatie heeft»: «We moeten de overtuiging volhouden dat we gelijk hebben, we hebben solidariteit, we hebben roeping. Laten we ons verenigen.»

Terneus bezocht het terrein van Liberté bij Unit 15 vóór de les. Fysieke aanwezigheid is een kenmerk van de EnClave Libre-evenementen.

De tijd —en de satellietverbinding— speelden de hele middag parten. «De satelliet valt over een minuut weg», waarschuwde Pampa meer dan eens, en

Terneus sloot af onder applaus. **Miguel Ángel M.**, die de bijeenkomst had geopend, nam namens Universidad Liberté en Víctimas por la Paz afscheid vanuit «de maximaal beveiligde gevangenis van Batán en Cooperativa Liberté», en beloofde een volgende bijeenkomst «en clave libre».

WIE ER WAS

Het EnClave Libre werd georganiseerd door Universidad Liberté samen met de organisatie Víctimas por la Paz, in hybride modus: een groep aanwezig in de zaal van Punto de Paz bij Unit 15 van Batán, en de rest verbonden via Zoom. Aanwezig waren Pampa, voorzitter van Cooperativa Liberté; Diana Márquez, secretaris van de Raad van Bestuur; en Silvana Greco, levenspartner van de spreker. Vanuit de zaal namen Daniel Q. deel, en via videogesprek vanuit Puerto Madryn, Susana Elba López. De opening en afsluiting waren in handen van Miguel Ángel M.

CÓMO CITAR

Cooperativa Liberté. (2026). «Leren denken als ministers van Buitenlandse Zaken»: Hernán Alberto Terneus gaf een les over internationale conflicten bij Liberté. Cátedra Libre, Universidad Liberté. https://cooperativaliberte.coop/nl/noticias/catedra-libre-gestion-conflictos-internacionales

Cátedra Libre publica la versión escrita y completa de las clases de la Universidad Liberté, abierta a toda la comunidad. Versión online: https://cooperativaliberte.coop/nl/noticias/catedra-libre-gestion-conflictos-internacionales